سمکۆ محمد لەبارەی (مەلەفی چەپ لە ئەمڕۆی کوردستادا) … ئامادەکاری مەلەف : هیوا عومەر

سمکۆ محمد : چەمکی یەکگرتوویی بۆ چەپەکان لەهەموو حاڵەتێکدا ئەرکێکی سیاسی ئەخلاقییە
گفتوگۆی ڕێگای کوردستان لەگەڵ سمکۆ محمد لەبارەی (مەلەفی چەپ لە ئەمڕۆی کوردستادا)
ئامادەکاری مەلەف : هیوا عومەر

لەبارەی ئەم مەلەفەوە:

ڕیشەی تێکۆشانی هێزە چەپ و مارکسییەکانی عێراق و هەرێمی کوردستان بۆ نزیکەی سەدەیەك لەمەوبەر دەگەڕێتەوە.
لەناو ئەومێژووەدا سەرەڕای وێستگەی جیاجیا بەڵام لاپەرەکانی تەژییە لەدەستکەوت بۆ هاوڵاتیان کەخۆی لە دابینکردنی بەشێك لە مافە ئابوری و کۆمەڵایەتی و یاسایی و سیاسییەکان دەبینێتەوە و توانراوە جێگیر بکرێت لە دامەزراوەکانی دەوڵەت و دەستوری عێراق لە قۆناغە جیاجیاکانی بەڕێوەبردنی دەوڵەت. هەندێك لەم دەسکەوتانە پەراوێز خراوە و لاواز کراوە، هەندێکی ماوە.
لەهەڵومەرجی ئەمرۆماندا هەنگاوەکانی حکومەت وەك؛ ڕەنگدانەوەی سروشتی چارەکە سەدەیەکی ئەم حوکمڕانیەو ئەم تایپە لە دەسەڵات (فۆرمێکی ڕۆژهەڵاتی)لە ئابوری ڕەیعی بریتییە لە پەیڕەوکردنی سیاسەتێك بە قازانج و ویستی بانك و کارتێلە مشەخۆرەکانی ژێر چەتری (نیولیبرالیزمی سەرمایەداری)
ئەمەش رەنگی داوەتەوە لەبەرزبونەوەی ڕێژەی بێکاری وهەژاری ولەدەستدانی بەشێك لەومافانەی بەدەستهاتبوون .
ئەوەی دەگوزەرێت لە هەڵومەرجی ئابوری وسیاسی هەرێمی کوردستان چوارچێوەیەکی نوێ بۆ ململانێی چینایەتی وتێکۆشانی جەماوەری هێناوەتە پێشەوە، کە ئەرکی جدیتری خستۆتە بەردەم هێزەکانی چەپ لە بەرامبەر شکستی بەرەی راستڕەوی دەسەڵات.

ماڵپەری ڕێگای کوردستان بۆ فۆکۆس خستنەسەر ئەو ئەرکانە و ڕۆڵی هێزە چەپ ومارکسییەکان ئەم دۆسییە دەکاتەوە و لەوبارەیەوە دەپرسێت:.

(1) کام خوێندنەوە پێویستە بۆ دیاریکردنی ئەرك و ڕۆڵی چەپ و مارکسیەکان؛خوێندنەوەیەك کە ڕۆڵی چەپ لە پەراوێز خراوی دەربهێنێ و بیکاتە لیدەر لە ئاراستە کردنی ڕوداوەکان ؟

(2) هەڵومەرجی ئەمرۆ و شکستی حوکمڕانی بەرەی راستڕەوی ، چ بژاردە و پلاتفۆرمێکی مومکین دەخاتە بەردەم هێزەچەپ و مارکسیەکان ؟

(3) هێزەچەپ و مارکسیەکان کێن لەمرۆدا ، دەتوانن لەچوارچێوەی بەرنامەیەکی هاوبەشدا کۆببنەوەوبەربەستەکانی بەردەم کاری ئەوهێزانەچین ؟

(4) لەهەڵبژاردنەکانی داهاتوودا، پلاتفۆرمی چەپ چی بێت ؟ بەشدار بن یان نا ؟ تاچەند بەشداریکردن بە لیستێکی یەکگرتووی چەپ و بە دەستهێنانی نوێنەرایەتی ڕێگا خۆش دەکا و ئاسانکاری دەبێت لە گۆڕینی واقیعی سیاسی و ئابوری ؟

سمکۆ محمد نوسەر و رۆژنامەوان ، لەمیانەی بەشداریکردنی لە (ملەفی چەپ لە ئەمڕۆی کوردستاندا) پێیوایە “چەپەکان دەبێ کەڵك لەئەزموونی رابردوو وەربگرن کە مادام دەسەڵاتەکان هێندە ناشارستانین کە تەنها چاویان ماتریال دەبینێ، لەحاڵێکدا ئەو ماتریالە بەشەرییە ئەگەر نەچێتە سەرشەقام، لەنێوخۆیدا و لەدەرونی خۆیدا هەمیشە لەسەر شەقامە، چونکە ناڕازییە لەشێوە ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابورییەك کە تائێستا سیستمەکەی پێی پێناسە ناکرێ کەوابوو ئێستا کاتییەتی بلاتفۆرمی نوێ بۆ خۆشگوزەرانی پێشکەش بکەن. ”
ئەو پێشی وایە : ” ململانێی فکری لە سەدەی رابردوودا، یەکێك لەهۆکارەکانی پێشکەوتن بوو لەرووی کۆمەڵایەتییەوە، ململانێی چینەکان تازە بەر لەکۆتایی سەدەی بیستەم ناوی سەرمایەداری بیستبوو،

هەڵبەت وەکو ناو نەك بینینی ژیانی سەرمایەداری، چونکە لەعێراق و ناوچەکەش، سیستمی دەرەبەگایەتی وەکو ئەورپای بەخۆیەوە نەبینیبوو کە ململانێکە بەبەشداری خەڵکیش بوو،، هەڵبەت لە ساڵی 1958 تاکو 1962 خەباتی جوتیاری هەبوو کە حیزبی شیوعی رابەرایەتی دەکرد لە پشدەر و دەشتی هەولێر، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە کۆمەڵگەی کوردستانی بەهەمووو پێکهاتەکانیەوە سیستمی دەرەبەگایەتی بینیوە، چونکە سیستم ئەوەبوو کە لە ئەوروپا بوو نەك ئەوەی رۆژهەڵات . ”
سمکۆ محەمەد لە بارەی زەرورەتی پلاتفۆرمی چەپ لەمڕۆدا خوێندنەوەی

وایە :” هەر کەس لەبەردەم ئەم پرسیارە راوەستێت و ئەزموونێکی هەبێت لەنێو بزووتنەوەی چەپ، بۆ ئەو وەڵامە حازر بەدەستە کە پلاتفۆڕمی چەپەکان لەهەر هەلومەرجێکدا ئامادەیە کە ئایا ریفۆڕم بخوازن یان بیانهەوێ ببن بە ئەلتەناتیف، لەهەر دوو حاڵەتەکەدا چەپەکان بیانوویان بەدەستەوەیە نوێنەرایەتی خەڵکی بەشمەینەت و زەحمەتکێش بکەن، چونکە ئەوان نابێت سیاسەت بکەن لەپێناو سیاسەت، یان لە پێناو گۆڕینی هاوکێشەی بەلای خۆیانەوە وەکو حیزب، بەڵکو ئەرکیان ئەوەیە کە هاوکێشە بەلای بەرژەوەندییەکانی خەڵکی زەحمەتکێش بگۆڕن، چەمکی یەکگرتوویی بۆ چەپەکان ئەگەرچی دروشمێکی سوننەتیی و کلاسیکیە، بەلام لەهەموو حاڵەتێکدا ئەرکێکی سیاسی ئەخلاقییە دەبێ کۆمەڵگە یەك بخەن لەپێناو داوا رەواکانی ژیان کە سیستمی نادادپەروەری ڕێگرییەتی، دەبێ ئەو هۆشیارییە فێری خەڵك بکەن کە ژیانێکی شایستەتر هەیە کە گروپێکی کەم لەخەڵك بۆخۆیان فەراهەم کردووە و ئەوانی دیکە کە زۆرینەن لە ژیانێکی سەخت و مەترسی زیاتر دەژین، کەوابوو هەموو هەلومەرجێك بۆ چەپەکان لەبارە بتوانن گەمەی خۆیان بکەن و بیقۆزنەوە بە بەرژەوەندی گشتی، دەبێ ئەوە بزانین کە گۆڕینی واقیع تەنها بە فکر و بە سیاسەت ناکرێت، ئەگەر ئیرادەی گشتی لەگەڵ نەبێت ”

دەقی وتووێژەکە :

*** کام خوێندنەوە پێویستە بۆ دیاریکردنی ئەرك و ڕۆڵی چەپ ومارکسیەکان؛خوێندنەوەیەك کە ڕۆڵی چەپ لە پەراوێز خراوی دەریبهێنێ وبیکاتە لیدەر لە ئاراستە کردنی ڕوداوەکان ؟**

سمکۆ محەمەد: بەرلەوەی وەڵامی پرسیارەکەتان بدەمەوە, پێم باشە لەسەر رابردوو و ئێستای هەڵسوکەوت و سەرهەڵدانی بزووتنەوەی چەپ لە عێراق و کوردستان قسە بکەم کە دەورانێك ناوی ناڕەزایەتی بهاتبا، ناوی چەپ و حیزبە کۆمۆنیستەکان دەهات, هەر لەوێشەوە تێڕوانینی دەسەڵات و حیزبی کوردی سەبارەت بە بزووتنەوەی ناڕەزایەتی لە کوردستان, بەشێك لەتێڕوانینی خۆم نیشان بدەم, ئەوەی لەپەیوەند بەرابردووی بزووتنەوەی چەپە کە پێشتر سەرمەشقی بزووتنەوەی ناڕەزایەتی نێو کارخانە و جەماوەری و سەرشەقام و نێو زانکۆکان بوو، تاڕادەیەکیش بزووتنەوەی جەماوەری کە ئێستا بۆتە ستایل، هێند بە ئیدیۆلۆژیای چەقبەستوویی کرا و نەیتوانی لەگەڵ رەوتی پێشکەوتنی سیاسەت ڕێگەببڕێت، تاکو ئەو رادەیەی کە هەر ناڕەزایەتیەکی راستەقینەش هەبوایە و دوورو نزیك پەیوەندی بەچەپەوە نەبوایە، مۆرکی حیزبی بوونی بەسەردا دەسەپێنرا وەکو

دەڵێن حیزب، دەنا شتێك نییە ناوی حیزبی کوردی بێت بە حیزبە چەپەکانیشەوە، چونکە حیزب بەر لەهەر شتێك رزگارکردنی تاکە نەك ملکەچ کردنی تاك بۆ گروپە خاوەن شوناسە بچووکەکانی وەکو بنەماڵە و عەشیرەت و هتد کە لەنێو حیزبە بەناو چەپەکان ئەم مانایە زیاترە، بەهەرحاڵ لەبەرئەوەی میکانیزمەکە کلاسیکی و هەڵەیە، بۆیە ئەو چەپانە ناتوانن کەڵك لەفەزای گشتی و ئەو بۆشاییە وەربگرن کە لەکوردستان هەوڵی بۆ دەدرا، لەحاڵێکدا ئەو بۆشاییە سیاسییەی پێشتر لەکوردستان هەبوو لەهەموو روویەکەوە، لەهیچ کونجێکی ئەم سەر زەمینە نەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا لانیکەم ئیرادەیەك هەبوو بۆ پشتگیری کردنی ئەلتەرناتیقی چەپ بۆ دەسەڵات، پشتگیری مەبەستم پێشوازیکردنی خەڵك بوو نەك پێشوازیکردن لەوەرگرتنی دەسەڵات کە دووجار زەمینەی لەبار بوو، یەکەم دەوڵەت روخابوو و دووهەم بۆشایی سیاسی دروست ببوو کە ئێستاش هەمان بۆشایی هەست پێدەکرێت لە نەبوونی دەستووری عێراقی و کوردستان و دەسەڵاتی حکومەتی، بەڵام بەلەبەر چاوگرتنی ئەو هێرشەی کە دەکرا و ئێستاش دەکرێتە سەر چەپەکان و کارکردنی ئەحزابی بۆرژوازی ناسیونالیستی و ئیسلامی و هتد، بەلەبەر چاوگرتنی ئەو فەزا سیاسیەی کە ئابوری وڵاتەکەی داتەپاند و ئینسانی کردووە بەکائینێکی بەکاربەر و بێ کار، بە لەبەرچاوگرتنی ئەو هێرشە گشتگیرەی لەهەموو دونیا دەکرایە سەر بزووتنەوەی چەپ و شکستی سۆڤیەت و هەڵە تێگەیشتنی بزووتنەوەی کرێکاری لەلایەن ئەحزابی بەناو کۆمۆنیستیەوە، شکست بەو تێڕوانینە هات، ئیدی ئەو لۆژیکەی کە چەپەکان هەیانبوو، جیگەی نەدەبۆوە لەنێو جەماوەری کوردستانی، هەروەها نەهێشتنی کارخانەکان و دوورخستنەوەیان لەکار و نێوەندی کارکردن، سەرباری هەموو ئەمانەش غیابی بزووتنەوەی چەپ لەپڕۆسەی هەڵبژاردن و بەشداریکردن لەهاوکێشەی سیاسی، هەروەها غیابی لەنێو دونیای راگەیاندن و رۆژنامەگەری کە ئۆرگانەکانی بەهەمان ستایلی سیاسی حیزبە بۆرژوازیەکان کاری دەکرد و نەفەسێکی بۆ ئازادی بیروڕا نەهێشتبۆوە کە دەبوو راگەیاندن پانتاییەکی بەهێزی بزووتنەوەی چەپ بوایە، بۆیە گورزێکی کوشندە لەو بزووتنەوە چالاکەدا درا کە دەکرا بەهێزترین بنکەی جەماوەری پەیدابکات، بۆیە بزووتنەوەکانی دیکەی وەکو ناسیونالیستی و لیبڕالی و ئیسلامی، جێپێیان بەچەپەکان لە قکرد و شکستیان پێهێنا و ئێستاش مەترسییە بۆ سەر ژیانی سیاسی کوردستان، تائەو جێگەیەی کە جارێکی دیکە ئەگەر بەو شێوەیەی ئێستا بەردەوامی هەبێت، رەنگە نەتوانێ شوێن پێی خۆی قایم بکاتەوە و بگەڕێتەوە نێو جەماوەر و بەناچار خۆی تەسلیمی قەدەری سیاسی بکات و ببێت بە پاشکۆی رەوتی دیکەی بێ ناونیشان.

سەبارەت بەوەش کە حکومەت و دەسەڵاتی سیاسی بۆچی لەدوای دوو دەیە حوکمڕانیکردنی ئەم ناوچەیە، پەنا دەبەنە بەر رێوشوێنی یاسایی، کاردانەوەیەکی ناچارییە، چونکە ئەو حکومەت و دەسەڵاتەی کە ئێستا هەردوو حیزبە سەرەکیەکە لەکوردستاندا قەڵەمڕەوی دەکەن, نەیانتوانیوە لەو قەوارە کلاسیکیەدا خۆیان رزگار بکەن و کەمێك لەگەڵ رەوتی بەناو دیموکراسی جیهان رێگەبگرن, بەو مانایەی نەیانتوانیوە ئۆرگان و دەزگاکانی حوکمڕانی سیستماتیك بکەن, نەیانتوانیوە تەنانەت خۆشیان قەناعەت بەو یاسایە بهێنێت کە کاری پێدەکەن, نەیانتوانیوە کار بۆ دیموکراسی بکەن کە شانازی پێوە دەکەن ناونیشانی ئەو چەمکەیان هەڵگرتووە, بەپێچەوانەوە زۆر لێی دەترسن, وەختێك ئەم قەناعەتەی بۆ دروست نەبووە, ناشتوانێ پیاوانی پۆلیس و دەزگا ناوخۆییەکانی بەفۆڕمێکی تەواو یاسایی باربهێنێ, چونکە هەم دەوڵەتی یاسایی نییە، هەم ترادیسۆنی کۆمەڵایەتی بەسەردا زاڵە، هەم لەرووی سایکۆلۆژیاوە کە تاکەکانی هەیانە، هەمان سایکۆلۆژیای هەڵچوونی کەسی ئاساییە و دوورە لەکەسی سیاسی، ئەمانە هەمویان رەنگدانەیان هەبوو بەسەر دۆخەکەدا، هەرلەوەی کە دەبینین پۆلیس ئەوەندەی پابەندی عورفە کۆمەڵایەتی و ترادیسیۆنی کلاسیکی حیزبیە و لەو بزووتنەوە چەپە دەترسن, ئەوەندە پابەندی یاسایەك نیین کە ئۆرگانەکەی لەسەر بونیادنراوە, بۆیە ناتوانن نەخۆیان و نەك خەڵك لەسەر یاسا بنچینەییەکان رابهێنن, هەرچی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی و چەپیشە کە پێشتر لەژێر فشاری سیاسی دەرەکی و ناوەکی بنکە جەماوەریەکانی لەدەستدا و دوورکەوتنەوە لەخەڵك و چین و توێژە چالاکەکان, لەبری ئەوەی تواناکانیان هەڵگرن بۆ هەلومەرجێکی لەبارتر, ئاسۆی نێونەتەوەیان لەبیرکرد و وەك هەر کاڵایەکی تر لەبازاڕی سیاسەتدا هەڕاجیانکرد, یان نوێگەریان کرد بە لەئەلتەرناتیڤێك کە خودی سیستمی فەرمانڕەوای جیهانی رەواجی پێدەدەن, ئەم ئەلتەرناتیڤە هەروەك (خالید قشتینی) کە رۆشنبیرێکی بەرەگەز عەرەبە و یەکێکە لەچەپەکان بە نموونەیەك دەیشوبهێنێ و دەڵێ” ئەم سیستەمە ئازادی بەشێوەیەك پێناسەکرد کە لەشفرۆشی ئافرەتی لەبەرامبەر ماف و تازەترین مۆدێلی وەرزیداراگرتووە, سیاسیەکانیش نوێگەریان لەنوێترین مۆدێلی سەیارە و گەندەڵیەکانی تردا دۆزیەوە”. ئەمە بەشێکی بچووك بوو لەو فاکتەرانەی کە پاشەکشەی بەبزووتنەوەی ناڕەزایی کوردستان کرد، چونکە هەموو شتێك لەیەك سیاقدا نوسرایەوە و کرا بەمۆدێلێك وەکو هەر مۆدێلێکی دیکەی کاڵا کەکۆمپانیاکان بەرهەمیدێنن و دواتر بەبەرهەمێکی دیکە بازاڕی سووك دەکەن، سیاسەت و ناڕەزایەتی و شێوازە جیاوازەکانی بیرکردنەوە لەکوردستان ئەو ئاراستەیەی وەرگرتووە، رۆژانە گوێت

لەوە دەبێت کە پێت دەڵێن چۆن لەگەڵ گۆڕینی میتۆدی بیرکردنەوەی مۆدێلی جهان نەگۆڕاویت، چۆن لەسەر هەمان فکر ماویت کە باوی نەماوە، ئەمە بەشێکی گاڵتەجاڕییە و بەشەکەی دیکەی فشارخستنە سەر سایکۆلۆژیای تاکی چالاکە، بەمەبەستی هەڵچوونی دەروونی و روخان و هێزی گەورەی کۆنەپەرستانەی لەپشتەوەیە، بۆیە بزووتنەوەی ناڕەزایەتی و سیستمی دەسەڵاتداریتی لەکوردستان یەك فۆڕمیان وەرگرتووە و بەپێی مۆدێل کار بەسیاسەت دەکەن، وەختێك ئینسان ئەم حاڵەتە نەشازە دەبینێ بەردەوام، ئیدی بێئومێد دەبێت و ناتوانێ بەو هاتنە سەر شەقامە سیناریۆ بۆ داڕێژراوە بێڵێت گەشەی کۆمەڵایەتی و هۆشیاری سیاسی و رقی جەماوەری و هتد..

من تەواو دژی ئەو رەوتە چەپخواز و نەریتخوازە مارکسییەم وەکو رەوتێکی کۆنخواز و شوناسخوازی کلاسیکی و رۆمانسیانە بۆ چینی کرێکار و جەماوەری ناهۆشیار قسە دەکەن وەکو بابەتێکی رۆمانسی، چونکە ئەو سیستمەی ئێستا رابەرایەتی ئابوری و فەرهەنگی و مۆدێلی ژیان دەکات، بەو چەپە شوناسخوازە ململانێی لەتەکدا ناکرێت، بگرە ئەو شوناسە هیچ مانا و بەهایەکی سیاسی نەماوە بە بیانووی ئەوەی سیستمی سەرمایەداری دەڕوخێنن، خەباتی چەپ خەباتی شۆڕشگێڕانە نییە بۆ سەعات کار و مافی کرێکار و یەکسانی و مەسەلەی ژن و هتد، ئەمە کەڵکی لێوەرگیرا و بووبەنەریتی سیستمی سیاسی لە زۆربەی وڵاتانی دونیا، ئێستا سەرمایەداری قەیرانی نوێی بەرهەمهێناوە کە بریتیین لە مەسەلەی جەنگ و کۆچ و ئاوارەبوون و ماددەی هۆشبەر و سەرقاڵکردنی خەڵك بە مەسەلەی خەباتی پارلەمانی و هتد، چەپەکان لەسەریانە ئەو هەژموونە سڕ بکەن و کاریگەرییان هەبێت خەڵك مل بەو جۆرە سیاسەتە نەدات، ئەگەر زێدەڕۆیی نەبێت کرێکار ئێستا بەشێکە لەو نیرۆ سیاسی و کۆمەڵایەتییەی کە سەرمایەداری لەرێگەی کۆمپانیاکانییەوە پشتی پێدەبەستێت و ئەو شوناسەی کۆنی نەماوە، تەنانەت بێکاریشی نەکردووە بە کێشەی سیاسی و لەگەڵ خاوەن کاری کۆمپانیاکان گرێیداوە و هەندێکجار بووە بە هۆی لەنێوبردن و ناشیرین کردنی ئازادی و ماف و دیموکراسیش، چونکە کرێکار چ وەك تاك و چ وەکو گروپی هێزی کار ئەو تموحەی جارانی نەماوە چەرخی کارخانە بووەستێنێت و سیستم لێی بترسێت، ئێستا رەوتێکی دیکە پەیدا بووە بەناوی چەپەوە کە ئەوەش بەبڕوای من موزەیەفە و پارادۆکسێکی نەشازە، چونکە ململانێ لەگەڵ دەسەڵاتداران لەسەر بنچینەی دەسەڵات گرتنەدەست دەکات کە هیچ جیاوازییەکی نییە لەگەڵ ئەو دەسەڵاتەی دەیڕوخێنێت یان دەبێتە کۆمبارسی سیناریۆی فلمێکی سیاسی کە ئامانجەکەی بۆ کرێکاران هیچ دیار نییە، هەڵبەت بە

پاڵپشتی چینی کرێکار ئەم سیناریۆیە بەڕێوە دەچێت و بە زمانێکی رۆمانسیانە گوتاری خۆیان پێشکەش دەکەن و کاریگەریشی هەیە، بۆیە من دژی ئەو رەوتەشم، بەڵام ئەڵتەرناتیڤی من ئەوەیە کە بگەڕێینەوە شوناسی کرێکار وەربگرینەوە، ئەویش لە رێگای کاری دەستی و هێزی کار و یەکسانی بوون لە رەوتی ژیان و خۆشگوزەرانی و گەڕانەوەی چەمکی ئەخلاق کە تەکنۆلۆژیا نەیهێشتووە دوورخستنەوەی کێشەی کولتووری زاڵ و خۆسەپێن بەسەر ئەوانی تر بەناوی رەسەنایەتییەوە و هتد، هەموو ئەمانەی باسی دەکەم دەکرێت وەکو ئەڵتەرناتیڤی نوێ لەبەرچاو بگیرێت و کاری پێبکرێت.

بەهەر حاڵ بۆ ئەوەی لە باسەکە زۆر دوور نەکەومەوە دەبێ باسی ئەوە بکەم کە خوێندنەوە و ململانێی فکری لە سەدەی رابردوودا، یەکێك لەهۆکارەکانی پێشکەوتن بوو لەرووی کۆمەڵایەتییەوە، ململانێی چینەکان تازە بەر لەکۆتایی سەدەی بیستەم ناوی سەرمایەداری بیستبوو، هەڵبەت وەکو ناو نەك بینینی ژیانی سەرمایەداری، چونکە لەعێراق و ناوچەکەش، سیستەمی دەرەبەگایەتی وەکو ئەورپای بەخۆیەوە نەبینیبوو کە ململانێکە بەبەشداری خەڵکیش بوو،، هەڵبەت لە ساڵی 1958 تاکو 1962 خەباتی جوتیاری هەبوو کە حیزبی شیوعی رابەرایەتی دەکرد لە پشدەر و دەشتی هەولێر، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە کۆمەڵگەی کوردستانی بەهەموو پێکهاتەکانیەوە سیستەمی دەرەبەگایەتی بینیوە، چونکە سیستم ئەوەبوو کە لە ئەوروپا بوو نەك ئەوەی رۆژهەڵات، ئیدی نەك تەنها سیاسیەکان، ئەوەتا فەیلەسوف و رۆشنبیر و کۆمەڵناسەکانیش باسی دەکەن کە ململانێکە زۆر توند بووە تاکو سەرمایەداری سەردەکەوێت، کەوابوو لەلای ئێمە تەنها ناوی سیستمی دەرەبەگایەتی بیسترابوو، بەڵام وەکو رۆشنبیری خێرا ئەو فکرانەی بەرهەمهاتبوون گەیشتن، بەڵام دیسان ئەمەش کێشەی تێدابوو، بۆ نموونە ئەو چەمکانەی کە هاتبوونە نێو ئەدەبیات و رۆشنبیری کوردی و تەنانەت عەرەبیشەوە، بەهەڵە وەرگیرابوون لەگەڵ ئەوەشدا بزووتنەوەی چەپ و کۆمۆنیستی کەڵکیان لەو ماتریالە بەشەرییە وەرگرت، بەپێچەوانەشەوە رۆشنبیران کەڵکیان لەو رەوتە سیاسیە وەرگرت، پێداویستی ئەو شەپۆلە بۆ فراوانکردنی ناڕەزایەتی بەرامبەر بەسیستم، بەتایبەتی دیکتاتۆریەت لەهەوڵی نەهێشتنی نەتەوە و مانەوەی نەتەوە بوو لەدۆخی نیگەتیڤی کۆمەڵایەتی و دواکەوتن لەبری پێشکەوتن و هتد، باشترین نموونە بۆ خراپ تێگەیشتن لە چەمکەی سیاسیەکان کە لەم دواییەدا هەستم پێکرد، بەکارهێنانی چەمکی ناسیونالیزم لەجیاتی راسیزم کە لە لەدوای 2010 لە ئەوروپا سەریهەڵدا، ئەم هەڵەیە بەدەیان جار لە نوسینی بەناو رۆشنبیرە

کوردەکانم بینییوە.

• هەڵومەرجی ئەمڕۆ و شکستی حوکمڕانی بەرەی راستڕەوی ، چ بژاردەو پلاتفۆرمێکی مومکین دەخاتە بەردەم هێزەچەپ ومارکسییەکان؟

سمکۆ محەمەد: من بۆ ئەم پرسیارە بە دوو خاڵ وڵام دەدەمەوە، خاڵی یەکەم لەبەرئەوەی کوردستان کارگەی تێدانییە بەرهەمی هەبێت و کرێکارەکانیشی هێندە هۆشیاری چینایەتیان نییە کە بەرگری لەخۆیان خزمەتی کاری خۆیان بکەن لەو کارگانەی کە گشتی بوون و فرۆشران بەکەرتی تایبەت، ئەمە جۆرێك لەقەیرانی دروستکرد و خەڵکیش لەقەیرانی دارایی تێناگەن تاکو بیکەن بەناڕەزایەتی و بچنە سەر شەقام.

خاڵی دووەم ئەوەیە بەلەربەرچاوگرتنی دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی و مەزهەبی و پێکهاتە جیاوازەکان، لەکوردستان و ململانێی حکومەتی هەرێم لەگەڵ عێراقی هەڵوەشاوە و وڵاتانی وەکو تورکیا و ئێران کە دەستیان هەبووە لە تێکدانی دۆخەکە، بۆیە بەو شێوەیەی سەدەکانی رابردوو کێشەی نەتەوە و ئاین و کولتوور لەکوردستان نەهێشتووە و کەمینە بەو ئەندازەیە ستەمی لەسەر نەماوە تاکو رێگەی سەر شەقام بگرنە بەر، تەنها ئەوەنەبێ کە دەسەڵاتی سیاسی بۆخۆی باڵانسێکی بۆ دروستکردووە و هەر کاتێك بیهەوێ کەڵکی لێوەردەگرێ، بۆیە ناڕەزایەتی جەماوەری ترسێکی دیکەی دروستکردووە کە تەنها فۆڕمێکە لەناوەڕۆکدا قینی سیاسی لەپشتەوەیە، لەپاشان کوردستان خاوەن قەوارەی دەوڵەت نییە تاکو بتوانێ سنوورەکان بگرێت و کۆنترۆڵی بکات و دەستی دەرەکی نەتوانێ چالاکی تێدابکەن، بۆیە ترسەکەی تاڕادەیەك شەرعیەتی هەیە کە هەندێجار ئەمە دەکرێتە بیانوو تاکو ترس لە پلاتفۆڕمی سیاسی هەبێت لەلایەن دەسەڵاتەوە، ئەو هێزانەش کە بەناوی ئۆپۆزسیۆنەوە هاتوونەتە سەر شەقام، رەنگە بەم بیانووە ستەمیان لەسەر بێت کە مەترسییان ئەوان ترسی زیاترە چونکە پشتیان بە گوتاری فەندەمینتالیزمی عەرەبی بەستووە، بەڵام لەشوێنێکدا ناهەقن، ئەویش ئەوەیە کە ئەلتەرناتیڤەکە لەهەناوی خەڵکەوە سەرچاوەی نەگرتووە، ئەسڵەن خەڵك وەکو چەمکە سەربەخۆکەی بوونی نییە، بەڵام لەبری ئەمە خەڵکی جۆراوجۆرمان هەیە، مەبەستم لەوەیە کە خەڵکی حیزبی و ئیدیۆلۆژی و مەزهەبگەرایی و ئینتیمای سیاسیین، بۆیە هەندێجار ئەلتەرناتیڤەکە مەترسیدارترە لەوەی دەسەڵات هەیەتی، بۆ نموونە ئەلتەرناتیڤی ئیسلامی توندڕەو کە زۆرینەی کۆمەڵگە پێکدەهێنن، هەرگیز بەراورد ناکرێ لەگەڵ سیستەمی دەسەڵات کە دیموکراسیش نییە، هەرکاتێکیش دەسەڵات لە عێراق و لە کوردستان

گەرەکی بێت دەتوانن لەڕێگەی دەوڵەتانی دراوسێ و زلهێزەکانی دونیاوە، کۆنتڕۆڵی بکەن و یاساش بیکەنە سەنگی محەك و شەرعیەتیش وەرگرێ، ئەوەی کە لەپێشدا باسم کرد کە لەڕۆژئاوا هەبوو و تاکو ئەمدواییەش بەردەوامی هەبوو، وەکو مۆدێلێك روویکردە ڕۆژهەڵات و بوو بەجێگای قەبوڵکردن، چونکە پڕۆژەیەکی سیاسی نەخشە بۆداڕێژراوی دەیان ساڵەی لەپشتەوەبوو بۆ گۆڕینی نەخشەی سیاسی و جوگرافی و ئابوری لەناوچەکە، هاتنی هێزی ئیسلامی بۆ هەر یەك لەو دەوڵەتانەی کە دەسەڵاتەکەیان لەڕێگەی بزووتنەوەی جەماوەرییەوە روخێنران، زەمینەی خۆی هەبوو بۆیە لەرووی دەرەکییەوە کرا بەئەلتەرناتیڤ، ئەم داتایە لەبەردەستی هەموو کەسێکدایە، چونکە کەرەستەکانی گەیاندنی وەکو ئینتەرنێت و شاشەی تەلەفزیۆن و مۆبایل و هتد، هەموو کەسێك دەتوانێ بەهرەمەندبێت لێی و هۆشیاری و ڕۆشنبیری وەربگرێت، ئەوەی کە لەکوردستانیش خەریکە دەکرێت بەمۆدێل، رەنگە بەرمەبنای ئەوەبێت کە خەریکی چاکسازین لەژێر فشاری دەرەکی و ئەو فەزا سیاسیەی کە ناوچەکەی گرتۆتەوە و رووداوەکیانی دیکەش هەلومەرجەکەی قوڵترکردەوە، بەڵام ئەوەی کە پەیوەندی بە پلاتفۆڕمەوە هەیە بۆ چەپەکان، مەسەلەی پشتگوێ خستنی کێشەی نەتەوە ومەزهەبە بەڕوویەکدا کە بابەتی چەپ زیندوودەکاتەوە، چونکە ئێمە لێرە لەگەڵ کێشەیەکدا دەرگکیرین کە قەوارەیەك و ئینتیمای سیاسی لە هەردوو نەتەوەی عەرەب و کورد زیاترە، بۆ ڕێپێوانی جەماوەری لە پێناو خۆشگوزەرانی لەلایەن چەپەکانەوە وەکو پلاتفۆڕمێك باشترە لەمەسەلەی نەتەوە کە لەریشەوە هەڵناکەنرێت, رەنگە لەمبارەیەوە تۆمەت بەخشینەوەی تابوری پێنجەم و دەستی دەرەکی و دوژمنی ئەزموون و هتد بوو بۆ هەڵسوراوانی بزووتنەوەی چەپ ئامادە کرابێت, بەڵام ئەمە نابێت ببێتە بەربەست لەبەردەم بزووتنەوەی چەپ ئەگەر بەڕاست کارەکە دەکەن.

ئەم هەلومەرجە ئێستا رەخساوەی کە پێشووتر حیزبی کوردی کەڵکی لێوەرنەدەگرت, قەناعەتی تەواوی بۆ دەسەڵات دروست کردبوو کە کۆتایی مێژووی کوردە, وەختێك کە ئەگەر ئارەزووی هەبووبێت و زانیبێتی بەمەنفەعەتی خۆی دەسوڕێ, لەبەرامبەر تێکچوونی لەگەڵ وڵاتێکی دراوسێ بەتایبەتی تورکیا کە دواتر دەرکەوت ئێران مەترسیدارترە, هێزی شیعەگەرایی کە زۆرترین خەڵکی عێراقن و دەستووریان بەدەستەوەیە و کورد بێهز هاتۆتە پێشێ, لەچوارچێوەی سیستمی دیموکراسی و ئازادی رادەربڕینیش جێگەی هیچ شتێکی دی نابێتەوە, ئەم وەهمە لەلای کەسانێکی بەناو ڕۆشنبیر و سیاسیش واقیعیەتی وەرگرتووە, بەم پێودانگەبێت پاڕادۆکسی دەسەڵات و

حكومەتی كوردی لەشوێنێكدا باشتر دەبینرێ كە كەسێك لەو مێژووە وەرناگرێت, وەختێك كە چاك دەزانێ ئەو فۆڕمە سیاسیەی كە ناوی لێنراوە سیاسەتی عەلەنی و مۆدێرن و ئاشتی خوازی، هەنگاوێكی دیكەی هەڵگرتووە و لەژێر عینوانی یاسادا تابۆی لەسەر لاچووە و چەپیش جێگەی نابێتەوە بۆیە ئەلتەرناتیفی نییە. كەوابوو چەپەكان دەبێ كەسێك لەئەزموونی رابردوو وەربگرن كە مادام دەسەڵاتەكان هێندە ناشارستانین كە تەنها چاویان ماتریال دەبینێ، لەحاڵێكدا ئەو ماتریالە بەشەرییە ئەگەر نەچێتە سەرشەقام، لەناوخۆیدا و لەدەرونی خۆیدا هەمیشە لەسەر شەقامە، چونكە ناڕازییە لەشێوە ژیانی سیاسی و كۆمەڵایەتی و ئابوورییەك كە تائێستا سیستمەكەی پێی پێناسە ناكرێ كەوابوو ئێستا كاتییەتی بلاتفۆڕمی نوێ بۆ خۆشگوزەرانی پێشكەش بكەن.

• هێزەچەپ ومارکسییەکان کێن لەمڕۆدا ، دەتوانن لەچوارچێوەی بەرنامەیەکی هاوبەشدا کۆببنەوەو بەربەستەکانی بەردەم کاری ئەوهێزانە چین ؟

سمكۆ محەمەد: بائەوە لەبیر نەكەین كە لەبەردەمماندا مێژوویەك هەیە پێمان دەڵێت" لەهەر سەردەمێك و قۆناغێكدا، سیستمە دەسەڵاتدارەكان شێوەیەك مامەڵەیان كردوە لەتەك ئینساندا و دواتریش لەگەڵ چەپەكاندا" كەسێك وەرگرتن لەم نەسیحەتە فكریە لەوەدایە كە قۆناغەكانی كۆمەڵگەی بەشەری راستیەكی هاشا هەڵنەگرە. هاتنی سیستمی سەرمایەداری و ئێستاش سیستمێكی نوێی پۆست سەرمایەداری بەردەوامی بەم شێوە سیاسەتە دەدات.
ئەمەش كارێكی كردووە كە ئینسان ناڕازی بێت لەو دەسەڵاتە تۆتالیتارانە و ناچاربێت چەپانە هەڵسوكەوت بكات. ئەوەی كە من جەختی لەسەردەكەمەوە ئەوە نیە كە عاشقی ئەو فكرە بم، چونكە فكر عیشقی لەگەڵ ناكرێ تێگەیشتنی هەڵەش قەبوڵ ناكات، یان ئەوەی تەنها بیسەلمێنم كەسێكی چەپ و ئۆپۆزسیۆنیم، یان ئەوەی بیسەلمێنم كە دژی دەسەڵاتم و هیچی تر، یان كۆمەڵێك كەس هەبن لەكوردستان مودمن بن بەفكری ماركسی، بۆیە دەروێشانە باس لەچەپگەرایی دەكەن، یان ئەوەی كەسێكی خو دەرخەربم و خۆم وەكو ئەستێرەیەكی میدیایی بنوێنم، یان ئەوەی تەنها بۆ خۆ جیاكردنەوە لەكەسانی تر بانگەوازی ئەو فكرە بكەم، زۆر بەپێچەوانەوە بەڵكو هۆكارەكەی ئەوەیە كە جەوهەری بیری چەپ و چەپگەرایی و ماركسیزم، بەرلەوەی هەر شتێك بێت مەسەلەی هیومانیزمە، واتە مرۆدۆستییە، مەسەلەی پەراوێزخستنی شكستەكانی ئەو سیستمەیە كە تاكو بیناقاقای ناعەدالەتیە، تائەو رادەیەی كە

خودی ئەو دروشمانەی هەڵیدەدات بڕوای پێ نییە، هەر لەمافی مرۆڤەوە بگرە، تادەگاتە دیموکراسی و بازاڕی ئازاد کە لەدوای شکستی سۆڤیەتەوە هاتە ئاراوە، مەسەلەی ژنان کە من بەمەسەلەی کۆمەڵگەی دەزانم و تەواوی ئەو جیاوازییە چینایەتیانەی کە بەچاو دەبینرێت و هەستی پێدەکرێ، مارکس کە دامەزرێنەری ئەم فکرەیە، هات و رەخنەی لەو دیالیکتیکە گرت کە هیگڵ ئیدیعای بۆ دەکرد و گوتی "ئێمە کارمان ئەوەیە دیالیکتیك بیخەینە سەر پێی خۆی کە ئەمە کاری فەلسەفەیە و پێشتر فەلسەفە ئەم وەزیفەیەی وەرنەگرتبوو. بۆیە ئێمە ئەوەمان زیاد کرد کە فەلسەفە کاری گۆڕینی واقیعە. نەك رەسم کردنی کارەکانی رابردوو".
ئەمەی ئێستا بووەتە مایەی سەرهەڵدانی چەندین هێزی ئۆپۆزسیۆنی لە عێڕاق و کوردستان، رەنگە دەستبردن بۆ خوڵقاندنی کەشوهەوایەك کە بزووتنەوەی چەپ و موناقەشە لەسەر بزووتنەوەکانی تر بکرێت بۆ هەڵخراندنی خەڵك لەدژی دەسەڵات و ستەمکاری، بیرێکە نییە بەڵکو کەڵك وەرگرتنە لە هەلومەرجی سیاسی ناجێگیر، کۆتایی هێنان بەناعەدالەتی و کێشەی میللی و جیاوازی چینایەتی، هەر بیانوویەکی تر مانای سیاسەتە و مانایەکی تری نییە بۆ خۆشبەختی ئینسان. بەڵام ئەوەی کە بڵێین ئیدیۆلۆژیاش لەم سەرو بەندەدا خراپ کەڵکی لەفەلسەفە وەرگرتووە و کردویەتی بەجۆرێك لەئاین و بەتایبەتیش ئەو حیزبە کۆمۆنیستیانەی کە کلاسیکیانە مامەڵەیان لەتەك فکری مارکس و چەپگەراییدا کرد.

راستییەکی تێدایە، ئەوەش ئەوەیە کە حیزب و رەوتە شیوعیە تەقلیدیەکان وەك فەلسەفە وەریان نەگرت و وەکو هەلومەرجیش وەریان نەگرت بگرە وەکو هەر حیزبێکی سیاسی کلاسیکی سەرمایەداری وەریان گرت، چونکە وەکو بزووتنەوەیەکی ناڕەزایەتی وەریان نەگرت کە دەبێ مەچەکی کرێکار سەنگی محەکی ئەو سیاسەتە بێت، بەهەر حاڵ دژواری ئەو ئیشکالیەتانە بوونەوە کە نەیانتوانی هەلومەرجەکان بگۆڕن بۆ بارێکی تر، بەڵام لەهەموو حاڵەتێکدا ئەوە چەپەکانن تێڕوانینی جیاواز دەبینن بۆ دەستاودەستکردنی دەسەڵات و کۆتایی هێنان بەجۆرەکانی ستەم و هێنانە کایەی خۆشگوزەرانی بۆ هەموو ئینسان بەیەکسانی، چونکە من پێموایە گۆڕینی ئەم دونیایە ئاسان نییە هەموو کولتور و زمان و جوگرافیا بەشۆڕشێکی یەکجارەکی بگۆڕێ، بەڵام خۆ لانیکەم دەتوانین لەرێگەی هێزی جەماوەری و بەرابەری چەپەکان، ژیانێکی لەبار بۆ گشت ئینسان دەستەبەر بکەین، بۆ ئەوەی هیچ نەبێ وەڵام بەو یۆتۆپیایە بدەینەوە کە سەرمایەداری و پایەکانی گومانیان لەلای خەڵك دروستکردووە، یان هیچ نەبێ ئەو

ئەلتەرناتیڤە بیسەلمێنێ کە ئەو سیستەمە مرۆڤدۆستانەیە، بۆیە جەختکردنەوە لەسیاسەتێك کە مافی چەپەکان سەرکەوتنی تیا بەدەست بهێنن ئەو بیانوانەیە کەهێنامنەوە.

ماوەیەکە قسە زۆر لەسەر ئۆپۆزسیۆن دەکرێ لەبەرامبەر دەسەڵاتدارێتی کوردستاندا، بەڵام جیاوازی ئەو ئۆپۆزسیۆنە چەپەی کە من باسی دەکەم و دووره لەوەی کە لەکوردستان هەیە، لەوێدایە ئۆپۆزسیۆنێك کە ئاوڕ لەرابردوودا نەداتەوە، یان بەعاتیفە تەماشای سیاسەت بکات و گەمە بەسۆزی کۆمەڵگە بکات، یان ئەوەی ئەلتەرناتیڤی سیاسی نەبێت و تەنها رەخنە بگرێت و رەخنەکەش دەسەڵات کەڵکی لێوەربگرێ، یان ئەوەی کە لەژێر عینوانێکدا خۆی پێناسە نەکات، یان ئەوەی تەنها لەفۆڕمدا خۆی پیشان بدات، هیچ بەجیاوازی نابینم لەگەڵ هێزە سیاسیەکانی تر کەئاراستەی سیاسیان تەنها گەیشتنە بەدەسەڵات، یان ململانێیە لەسەر دەستکەوتەکان کە پشکی هەرە گەورەی موڵکی خەڵکە بەر لەوەی موڵکی هەر حیزبێك بێت، لایەنێکی تری نەبوونی ئۆپۆزسیۆن و چەپی راستەقینە، یان تەماشاکەر بێت و هیچی تر، بەڵکو ئەوەیە کە ئەوکاتەی سیستمی تەواوفق (رێکەوتن) دێتە ئاراوە، هەر ئەوکاتە هێزێك پێك بێنێت و سواری سەرملی رەوتە توڕەکە بێت و نەترسێت لە لۆمەی سیاسی، چونکە خۆ بەخاوەن نەکردنی ناڕەزایەتی خەڵك، مەترسیەکەی لەوێوە دەستپێدەکات کە خەڵکی تر بەناوی ئۆپۆزسیۆنەوە ئیحتیوای تەواوی ئەو هێزە بەشەریەش دەکات کە دەیهەوێ ببێتە هێزێکی بەقودرەتی جەماوەری رووبەڕووی دەسەڵات ببێتەوە، بۆیە بەم هەڵسوکەوتەی رێگە لەهێزی راستەقینەی ئۆپۆزسیۆنیش دەگرێت.

بەمانایەکی تر ئەگەر باشترین سیستم دیموکراسی بێت بۆ دەوڵەتێکی فرەیی لەئیتنیك و مەزهەب و قەوارەی سیاسی لەعێراق و کوردستان کە ئێمە بەچاوی خۆمان دەیبینین. وە باشترین میکانیزمیش هەڵبژاردن بێت. ئەو هەڵبژاردنەی کە لەکوردستان و عێراقدا حیزبی سیاسی ئەزموونێکی لەبارە بۆ ناوچەکە. گەندەڵی سیاسی لەئاستی لوتکەدا بێت و گەندەڵی ئیداری هەموو کەسێکی ئەو وڵاتە نەك سیاسی و ئۆپۆزسیۆنەکان هەستی پێدەکەن و لەبەرامبەریشدا تریبۆنێك نەبێت قسەی تێدا بکرێت. ئەگەر قسەشت کرد ئەمنیەتت بکەوێتە خەتەرەوە. ئیتر چاوەڕێی چی دەکرێت لەو سیستمەی کە ئێستا عێراق و کوردستانی بەهەڵواسراوی هێشتێتەوە و پێناسە ناکرێت، ئەمە جگەلەوەی کە دونیابینییەك دروستبووە و خەریکە شەرعیەت وەردەگرێ و لەدەرەوەی کوردستانیش پاڵپشتی دەکرێت، بوونی ئیسلامیەکانە و پێناسەی

ئۆپۆزسیۆنیان وەرگرتووە، ئەمانە لەحیزبە ئیدیۆلۆژیستەکانی مارکسی توندڕەو خراپترن، چونکە سەرکەوتنی ئیسلامیەکان، یان لانیکەم گەشەکردنیان و چوونیان بۆ پارلەمان و دەستگرتن بەوەزارەتەکانەوە، هیچ لەکێشەی چینایەتی ناگۆڕێ، هیچ لەکێشەی ستەمی میللی و مافی پێکهاتەکانی تر و پێکەوەژیان و هاوڵاتیبوون ناگۆڕێ، چونکە ئەوان تاکو ئەو جێگەیە بۆیان بەئۆپۆزسیۆن بوون هەیە کە ئیسلام وەکو تاکە مەرجەعێکی فکری یاسایی لەسەر تەخت بێت، نەك وەکو هێزێکی یەکسانیخوازی وەکو مارکسیەکان، کەوابوو دەبێت رەوتی چەپ خۆی وەکو ئەلتەرناتیف پێشنیار بکات.

ئێستا عێراق هەر لەبەردەم ئاڵوگۆڕێکی تری سیاسیە کە کوردەکان دۆڕاون تێیدا، بەڵام کێبەرکێکە چونکە ئۆپۆزسیۆنێکی ناکامڵ دەیکات و لەراستیدا ئۆپۆزسیۆن نییە، بۆیە تەواوی کێشە ئابوری و سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان، بەشێوەیەك وەلانراوە کە هەر دەڵێی هەڵبژاردن لەکوردستان دەکرێ و بۆ عێڕاق نییە و دەرەنجامەکانیش هەر بەو ستایلە لەخەڵك گەیانراوە، ئەم سیناریۆ سیاسیە کە لەنێوان بەشێك لەهێزە سیاسیەکاندا دەیبینین، کەسێکی نەشارەزاش هەستی پێدەکات کە بزووتنەوەی ئۆپۆزسیۆن جگە لە سیناریۆی سیاسی هیچی تر نییە بۆیە خەڵك دڵنیا نییە، تاکو بەرامبەر بەدەسەڵات راوەستێت، تەنها ئەوەنەبێت کە بەفۆرم و بەکۆنە قین مامەڵە لەتەك چەمکی ئۆپۆزسیۆن دەکرێت. بەبڕوای من ئۆپۆزسیۆنی راستەقینە کە هەڵگری چەمکی عەدالەتی کۆمەڵایەتی بنبڕکردنی گەندەڵی بێت، دەبێ لەهەمو هێزەکان خەڵك ناچار بکات پەیوەندی پێوەبکەن، یان ئەوەی نەخشەی هەبێت بۆ تەواوی کوردستان و عێراق، نەك پرۆژەیەك بۆ شارێك بێت و هیچی تر، بۆیە باشتر وایە چەپەکان بیر لەوە بکەنەوە کەئەو چەمکە بازرگانی پێوەدەکرێ، یان ئەوەی لەپەنای ئەم چەمکەدا کێبەرکێی تر پێبکەن و فکری چەپیش قەتیس بکەن لەگروپێکدا. نەشازی ئەم حاڵەتە بۆ چەپەکان، کاریگەری دەخاتە سەر خەڵکی ناڕازی و چەپەکانیش، هەروەها زۆر دوور نیە هێزە کۆنەپەرستەکان کەڵکی لێوەربگرن.

• لەهەڵبژاردنەکانی داهاتوودا، پلاتفۆرمی چەپ چی بێت ؟بەشدار بن یان نا ؟ تاچەند بەشداریکردن بە لیستێکی یەکگرتووی چەپ و بە دەستهێنانی نوێنەرایەتی ڕێگا خۆش دەکا وئاسانکاری دەبێت لە گۆڕینی واقیعی سیاسی و ئابوری ؟

سمکۆ محەمەد: هەر کەس لەبەردەم ئەم پرسیارە راوەستێت و ئەزموونێکی هەبێت لەنێو بزووتنەوەی چەپ، بۆ ئەو وەڵامە حازر بەدەستە کە پلاتفۆرمی چەپەکان لەهەر هەلومەرجێکدا ئامادەیە کە

ئایا ریفۆڕم بخوازن یان بیانهەوێ ببن بە ئەلتەناتیف، لەهەر دوو حاڵەتەکەدا چەپەکان بیانوویان بەدەستەوەیە نوێنەرایەتی خەڵکی بەشمەینەت و زەحمەتکێش بکەن، چونکە ئەوان نابێت سیاسەت بکەن لەپێناو سیاسەت، یان لە پێناو گۆڕینی هاوکێشەی بەلای خۆیانەوە وەکو حیزب، بەڵکو ئەرکیان ئەوەیە کە هاوکێشە بەلای بەرژەوەندییەکانی خەڵکی زەحمەتکێش بگۆڕن، پلاتفۆڕمی چەپەکان بەهەموو بیڕوباوەڕێکی جیاواز ئەگەر ناسیونالیست بن یان کۆمۆنیست یان نیشتیمان پەروەر یان هەر جۆرە چەپێکی سوونەتی یان مۆدێرن بن، دەبێ ئەوە بزانن کە ژیان لەپێش سیاسەتەوەیە بۆ گروپ و دەستەبژێری سیاسی، چەمکی یەکگرتوویی بۆ چەپەکان ئەگەرچی دروشمێکی سوننەتیی و کلاسیکیە، بەلام لەهەموو حاڵەتێکدا ئەرکێکی سیاسی ئەخلاقییە دەبێ کۆمەڵگە یەك بخەن لەپێناو داوا رەواکانی ژیان کە سیستمی نادادپەروەری رێگرییەتی، دەبێ ئەو هۆشیارییە فێری خەڵك بکەن کە ژیانێکی شایستەتر هەیە کە گروپێکی کەم لەخەڵك بۆخۆیان فەراهەم کردووە و ئەوانی دیکە کە زۆرینەن لە ژیانێکی سەخت و مەترسی زیاتر دەژین، کەوابوو هەموو هەلومەرجێك بۆ چەپەکان لەبارە بتوانن گەمەی خۆیان بکەن و بیقۆزنەوە بە بەرژەوەندی گشتی، دەبێ ئەوە بزانین کە گۆڕینی واقیع تەنها بە فکر و بە سیاسەت ناکرێت، ئەگەر ئیرادەی گشتی لەگەڵ تەریب نەکرابێت و هاوکێشە نەگۆڕێت بەلای خەڵکدا، لەهەر حاڵەتێکی نەخوازراویش دەبێ ئەوە بزانن کە هەمیشە خەڵك لەگەڵ سیاسەت و لەگەڵ واقیعدا نییە بەو مانایەی کە چەپەکان دەیزانن، ئەوان لەگەڵ هێزدان دەبێ ئێمە لەخەمی گۆڕینی هێزدابین نەك واقیع، چونکە جاری واهەیە واقیع لەخزمەتی گشتی نییە، خۆپیشاندانەکانی سەروەختی بەهاری عەرەبی یان خۆپیشاندانەکانی ئەم دواییەی ئێران، ئەوەی سەلماند کە واقیع هەندێك جار سیناریۆی دروستکراوە، دەبێ واقیعێك بێت بە ئیرادەی خەڵك دروستکرابێت نەك بە ئیرادەی سیاسی دەرەکی. ئێستا لەهەموو کات لەبارەترە چەپەکان ئەم هەقیقەتە لەبەرچاو بگرن ئەگەر بزووتنەوەی راستەقینەی چەپگەرایی وجوودی هەیە.